

Český jazyk

1. České hlásky

Samohlásky		Souhlásky		
krátké	dlouhé	měkké	tvrdé	obojetné
a	á	ž	h	b
e	é	š	ch	f
i	í	č	k	l
o	ó	ř	r	m
u	ú	c	d	p
		j	t	s
		ď	n	v
		ť		z
		ň		

2. Pravopis i/í a y/ý po hláskách měkkých, tvrdých a obojetných (základní přehled)

- Po písmenech označujících **tvrdé** souhlásky **h, ch, k, r, d, t, n** píšeme v **českých** slovech tvrdé **y/ý**, např. *hynout, nohy, chyba, chytrý, kytice, rychle, dýchat, týden, nynější*

POZOR na pravopis **cizích** slov a **citoslovcí**, případně slov **zvukomalebých**, kde se píše měkké **i/í** - např. *historie, chirurgie, kino, tričko, diktát, titul, nikotin*, ale též *híhíhí, chíchichi, híhňat se, chíchotat* aj.

- Po písmenech označujících **měkké** souhlásky **ž, š, č, ř, j** (a zpravidla také po **c**) píšeme v českých slovech měkké **i/í**.

POZOR na pravopis cizích slov, např. *cyklista, cyklus, bicykl* a na skloňování některých podstatných jmen zakončených na **-c**, např. *tácy, trucey, hecy, kecy*; uvedená slova se skloňují podle neživotného vzoru hrad, tj. **hrady**.

- Po písmenech **b, f, l, m, p, s, v, z**, která označujeme jako souhlásky **obojetné**, můžeme psát obojí **i/y**, a to buď měkké, nebo tvrdé; důležité je, ve které části slova se písmena **i/í** - **y/ý** nacházejí:
 - v **kořenech** slov píšeme po obojetných hláskách většinou **i/í**, např. *hbitý, lízat, míchat, pilný, vidět, zima*, **tvrdé y/ý** píšeme **jen ve vyjmenovaných slovech** a slovech k nim **příbuzných**
 - v **příponách** se **zpravidla** píše **měkké i/í**, např. *parkov-iště, kous-íček, slíb-it*; výjimku tvoří několik případů zařazených mezi vyjmenovaná slova, např. *brzy, slepýš, Ruzyň*
 - v **předponách** se **tvrdé y/ý** píše **pouze** v předponě **vy/vý**, např. *vy-hledat, vysvědčení, vý-střih, vy-hláška, vý-živa*
 - v **koncovkách podstatných a přídavných jmen** se psaní **i/í** a **y/ý** řídí **podle příslušných vzorů**, např. *vzteklí psi* (skloňujeme podle vzorů **mladí, páni**), *do Ostravy (ženy)*, *Boleslavi (kosti)* apod.
 - v **koncovkách sloves - přítomné tvary** se **vždy** píší **s i/í**, např. *prosím, políbíš, vozí, volíme, koupí*; v **příčestí minulém** - o psaní **i, y** rozhoduje **mluvnická shoda podmětu s přísudkem** - je-li podmětem podstatné jméno rodu mužského životného, píšeme v minulém příčestí **i**, např. *Chlapci nepřišli.*; **ale** *Sešity ležely. Dívky odešly. Auta troubila.*

Tvrdé y
můžeme
napsat všude,
ale někdy
je to špatně.

2.1. Vyjmenovaná slova

- **B - být, bydlet/bydlit, obyvatel, byt, příbytek, nábytek, obyčej, bystrý, bylina, kobyla, býk, babyka** (je druh javoru) (**Přibyslav**). K těmto vyjmenovaným slovům existuje velké množství slov příbuzných, která si lze od uvedených slov odvodit.

POZOR na pravopis následujících slov:

<p>být = existovat nabýt = získat (<i>nabýt majetek</i>)</p> <p>dobýt = 1) zmocnit se (<i>dobýt území</i>) 2) dosáhnout něčeho s úsilím (<i>dobýt svobodu</i>)</p> <p>odbýt = 1) ledabyle provést (<i>odbýt práci</i>) 2) odmítnout (<i>nedal se odbýt</i>)</p> <p>pobýt = zdržet se (<i>to sis tam dlouho nepobyl</i>)</p> <p>přibýt = 1) připojením (se) zvětšit počet (<i>přibyl nový žák</i>) 2) přibrat (<i>přibýt na váze</i>) 3) přicestovat (<i>delegace přibyla do Prahy</i>)</p> <p>ubýt = zmenšit se (<i>ubýlo mi starosti</i>) vybýt = viz zbýt (<i>nějaké peníze vybyly</i>)</p> <p>zbýt = zůstat (<i>zbylo mi málo peněz</i>)</p>	<p>bít = mlátit, bít se = bojovat nabít = 1) natlouci (<i>někomu</i>), zatlouci (<i>hřebík</i>) 2) vsunout náboj (<i>nabít zbraň</i>)</p> <p>dobít = 1) dokončit usmrcení (<i>dobít raněnou zvěř</i>) 2) doplnit elektrickým nábojem (<i>dobít baterii</i>), (též <i>dobít mobilní telefon</i>) 3) přestat bít (<i>srdce dobilo</i>)</p> <p>odbít = odtlouci (<i>hodiny odbily půlnoc</i>)</p> <p>pobít = 1) hromadně usmrtit (<i>pobil své nepřátele</i>) 2) přibítím opatřit na povrchu (<i>pobít střechu plechem</i>)</p> <p>přibít = přitlouci (<i>přibít hřebík</i>), připevnit hřebíkem (<i>přibít obraz</i>)</p> <p>ubít = usmrtit vybít = úplně pobít (<i>vybít dobytek</i>), rozbít, spotřebovat, vyčerpát (<i>baterie se vybila</i>), vyřadit ze hry (při vybijení)</p> <p>sbít = 1) přitlouci k sobě (<i>sbít prkna k sobě</i>) 2) tím zhotovit (<i>sbít ptací budku</i>)</p>
bydlo = příbytek	bidlo = tyč, žerd'

býlí = plevel	bílý = tj. v bílé barvě (příd. jméno tvrdé) bílí = natírá na bílo - <i>bílí stěnu</i> , ale též činí bílým, tj. bělí - <i>bílí prádlo na slunci</i> = též množné číslo od bílý - <i>bílí kocouři</i>
----------------------	--

- **L - slyšet, mlýn, blýskat se, polykat, plynout, plýtvat, vzlykat, lýko, lysý, lýtko, lyže, pelyněk** (silně aromatická bylina), **plyš** (plyšová hračka)

POZOR na pravopis následujících slov:

blýská se = objevují se blesky; třpytit se (<i>drahokam se na slunci blýská</i>)	blízká = nedaleká
lyska = pták nebo lysina (na hlavě)	líska = lískový keř nebo bedýnka na ovoce
lýčený = lýkový, tj. zhotovený z lýka	(vy) líčený (<i>děj</i>), (na) líčený (<i>obličej</i>)
lyže = sportovní náčiní	líže (od lízat) lišina = podklad pod břemeno
lysý = jsoucí bez porostů, holý (<i>lysá hlava</i>)	lisy = množné číslo od lis
mlýn = budova, zařízení na mletí	mlít (sloveso - <i>mele mouku</i>)
slynout = být proslulý (<i>slynout krásou</i>)	slinit = navlhčovat slinami linout se = jemně se šířit (<i>vůně se linula</i>)
vlys = ozdobný vodorovný pruh na stěně nějaké stavby	lis = přístroj na lisování vlis (k vlisovat)
vyplývat (z toho vyplývá)	vyplivat (něco na zem)

- **M - my, mýt, myslit/myslet, mýlit se, hmyz, myš, hlemýžď, mýtit, zamykat, smýkat** (trhavě vléci, táhnout, cloumat - vítr smýkal padákem), **dmýchat**

(vhnět vzduch, foukat – dmýchat oheň v krbu),
chmýří, nachomýtnout se (vyskytnout se), **Litomyšl**

POZOR na pravopis následujících slov:

my = 1. osoba čísla množného (<i>my všichni</i>)	mi = 3. pád zájmena já – můžeme si pomoci zájmenem ty, tj. <i>tobě, ti</i> , proto <i>mně, mi</i>
mýt = čistit vodou (<i>myji nádoby</i>)	mít = vlastnit (<i>mám úkol, kolo, čas</i>)
vymýtit = vykácet, odstranit (<i>vymýtit stráž</i>)	vymítat = vypuzovat (<i>vymítat dávla</i>)
mýval = medvěd (druh šelmy)	míval = vlastnil (<i>míval velký dům</i>)
mýlí se = plete se (<i>nemýlí-li mě sluch</i>)	milý = milovaný, drahý míli = délková jednotka (ujít míli) mili- = část s významem tisícina (<i>miligram</i>)

- **P** – **pýcha, pytel, pysk, netopýr, slepýš, pyl, kopyto, klopytat, třpytit se, zpytovat** (pečlivě zkoumat, zjišťovat hříchy – zpytovat svědomí), **pykat** (nést trest za něco, trpět – pykat za svůj čin), **pýr** (plevel – tráva s dlouhými podzemními výhonky – pole zarostlé pýrem), **pýřit se** (červenat se), **čepýřit se** (čechrat si peří)

POZOR na pravopis následujících slov:

pýcha = přílišné sebevědomí (od pyšný)	píchá = bodá (<i>píchá mě v boku</i>)
pyl = prášek v květu	pil (od pít – <i>pil vodu</i>)
slepýš = beznohý plaz podobný hadu	slepíš (od slepit – <i>slepíš si ten model</i>)
opylovat, opylit = oplodnit pylem	opilovat = obrušovat, uhlazovat pilníkem
pyj = mužský /samčí/ pohlavní orgán	píj = rozkazovací způsob od pít (<i>píj čaj</i>)
pysk (hovorově ret – <i>ohrnovat pysk</i>)	písk = pískot; též základ ptačího pera

- **S** - syn, sytý, sýr, syrový, sychravý, usychat, sýkora, sýček, sysel, syčet, sypat

POZOR na pravopis následujících slov:

sypat (písek)	sípat = vydávat chraplavý hlas (při chrapotu)
sýr = mléčný výrobek sýrový (ze sýra, se sýrem - <i>sýrová pomazánka, sýrový chlebiček</i>)	síra = nekovový chemický prvek (na sirkách) sírový (ze síry - <i>kyselina sírová</i>)
syrový = neuvařený (<i>syrové maso</i>)	
syřý = studený a vlhký	sirý = osiřelý, opuštěný (sirotek)
sytý = nasycený, najedený	v síti (od síť) sít/i (seji - <i>sít hrách</i>)

- **V** - vy, vysoký, výt, výskat, zvykat, žvýkat, vydra, výt, vyžle (velmi hubené dítě), povyk (rámus, rozruch - mnoho povyku pro nic), výheň, předpona vy-/vý-

POZOR na pravopis následujících slov:

výt (<i>vlk vyje</i>)	vít = splétat (např. <i>věvec</i>)
výt = pták (velká sova)	vír = krouživý pohyb vody nebo vzduchu
výskat = jásavě křičet	vískat = probírat se někomu ve vlasech
výška (od vysoký)	vížka = malá věž (<i>věžička</i>)
ysel (k sít - <i>mrkev do záhonu</i>)	visel (k viset - <i>kabát na věšáku</i>)
vysunutý (k sunout - <i>podvozek letadla</i>)	visutý (k viset - <i>visutý most</i>) visací zámek
vyza = obrovská ryba příbuzná jeseteru	víza (od vízum - <i>vstupní vízum</i>) vize = vidění do budoucnosti, umělecká představa víz (k vidět - rozkazovací způsob)

- Z - brzy, jazyk, nazývat se, Ruzyně

POZOR na pravopis následujících slov:

brzy = zanedlouho	brzičko = brz- + přípona -ičko, jako maličko
nazývat se = mít jméno, název	nazívat se = mnoho zívát

3. Určování slovních druhů

slova ohebná		slova neohebná
skloňují se	časují se	
podstatná jména	slovesa	příslovce
přídavná jména		předložky
zájmena		spojky
číslovky		částice
		citoslovce

3.1. Slova ohebná

skloňují se	1. podstatná jména	<ul style="list-style-type: none"> • jsou názvy osob, zvířat, věcí, vlastností a dějů (<i>muž, pes, kniha, krása, běh</i>) • rozlišujeme podstatná jména konkrétní a abstraktní (<i>kočka, lenost</i>); konkrétní se dělí na obecná a vlastní (<i>město, Paříž</i>) • podstatná jména mají jeden ze tří rodů (mužský, ženský, střední); u rodu mužského rozlišujeme životnost a neživotnost • svými tvary vyjadřují sedm pádů a dvojí číslo • zbytky dvojného čísla se užívají pro skloňování názvů párových částí lidského těla (<i>ruce, nohy, oči, uši</i>)
-------------	---------------------------	---